

in *Hispania*, aliud in *Germania*, & præcipuè in *Hydria*, *Misnia*, ad *Rhenum*, &c. Differt etiam ratione consistentiæ, magnitudinis, superficiè, figuræ, coloris, odoris & saporis. Aliorum respectu differt. Plurimum enim à Cinnabari vegetabili *Dioscoridis*, Cinnabari factitia, Cinnabari *Ænii*, Minio factitio, anthrace, sandaracha, sandyce, auripigmento, rubrica *Sinopica* & fabrili, lapide hæmatite, argento rudi coloris rubei, ammo chryso, hyacintho, granato, carneolo, coralliis, schisto, cupro & simil. distat, hæcque parum aut planè nihil cum illo conveniunt. Quomodo verò Cinnabaris nostra nativa à singulis differat, in sequentibus videbimus.

C A P U T VII.

Differentiam inter Cinnabarin Mineralem & vegetabilem Dioscoridis, quæ aliàs sanguis draconis appellatur, agnoscit.

Kιννάβαρι *Dioscoridis* longè aliud diversum est à Minio, τὸ κιννάβαρι, μίλιον, ἀμμιον ἢ ἀνδραξ aliàs dicto; hoc est, minerale, illud verò vel animale vel vegetabile est. Animale *Plinio* dicitur Cinnabaris *Indica*, quam ipse cum *ful. Solino in var. histor. lect. cap. 38.* multisque aliis falsò draconis sanguinem esse credidit: qui error ad hanc usque ætatem dimanavit. Namque hanc *Indicam* Cinnabarin, quæ veteres monochromata sua pingebant, & sanguinis speciem eментiebantur (neque enim aliud est color, qui in picturis propriè sanguinem reddat) Medici vocarunt sanguinem draconis,

ut

ut & Nic. Myrepsus κιννάβαρι, καὶ αἷμα δράκοντος; referunt enim litem esse inter dracones & elephantum maximam, atque inimicitiam, quia dracones illi, de magnis intelligendum, sunt æstuantis naturæ habentque sanguinem calidissimum, & ideò, quando sunt in locis calidis, præ nimio fervore, quâ flagent, extinguendo vel contemperando, appetunt continuò sanguinem elephantum, qui frigidus est; undè dracones ipsi, latefcentes in illis rupibus, invadunt elephantum, in oculis vel in auribus, quas duas partes nequit tale animal suâ proboscide tueri, sicut tuetur reliquum corpus: & ita draco cavatibus illis hærens, arripit venas, & haurit totum elephantis sanguinem: quo extracto, deficiunt spiritus, & robur elephantum, & ita concidit supra draconem, fitque illisio, ex qua illisione erumpit haustus sanguis à dracone, & sanguis etiam draconis madefacit terram; quæ terra madefacta, & sanguine illo imbibita, dicitur esse Cinnabaris, seu sanguis draconis. Verùm historia hæc, ut jam diximus, fabula est, neque draconis bestię maximè venenatæ cruor salubris esse potest.

Non est ergò hoc Cinnabari animale quid, seu draconis sanguis, sed potius vegetabile, seu lachryma arboris *Indicæ* concreta, ut rectè dixit *Arrianus in Periplo, in navigat. Afric.* ita scribens: Γίνεται δὲ ἐν αὐτῇ καὶ κιννάβαρι, τὸ λεγόμενον Ἰνδικόν, ἀπὸ τῆς δένδρων ὡς δόκρυ συναγόμενον. Cinnabarin hanc pariter *Hadr. Junius in Nomenclatur.* pro arboris *Indicæ* lachryma habet, sanguinemque draconis à colore vocatum censet, non autem, quòd sit sanguis elisi ab elephante draconis, Gummi cujusdam arboris in Africa nascentis ad nos deferri scribit *Petr. Andr. Matthiolus comm. in Dioscorid. lib. 5. cap. 69.* quod

etiam hoc ævo sanguinis draconis lachrymam officinæ vocant, colore sanguinis, pellucidum, leve, & fractu minimè contumax. Hanc opinionem veram esse oculatâ etiam fide, *νεγὲν τῆς ἀυτοψίας* confirmat *Aloisius Cadamustus, Patritius Venetus lib. 4. in suis in Africam navigat.* cum ex arbore quadam hoc gummi collachrymare, colore & substantia sanguini simile, tradit: inciso tamen ab incolis prius arboris cortice, ut fufius indè effluat. Hoc, ut *Idem* subdit, æneis cacabis excipiunt incolæ, & igni resinæ modo decoquunt, quousq̃ue consistat, draconis sanguinem, nescimus, quâ ratione ducti, ipsum appellant, nisi id eveniat, quod fortasse suâ linguâ, plantam à qua defluit, draconem nuncupent. Fructum ejus arboris similem facit cerafo, coloris cœrulei: arbores etiam certo anni tempore inciduntur: anno verò proximè sequenti fluunt. Infulæ, quæ arbores eas fert, incolæ sylvam draconum appellant, & advenas eam adeuntes per jocum tali nomine deterrent, Et *Iac. Dalechampius comm. in Plin. lib. 33. cap. 7. hist. nat.* Cinnabari verum esse sanguinem draconis refert, proveniente ex arbore, in *Fortunatis Insulis*, quas *Canarias* vocant, nascente. Arbor hæc draco, referentibus *Ioh. Bauhino Histor. Plantar. Universal. lib. 3. cap. 211.* & *Dominico Chabreo Stirp. Icon. & Sciagraph. class. 3.* procera est apud *Insulas Maderie & Canarias*, olim *Fortunatas* dictas, nec non in *Africa* proveniens. *Europa* haud est cognita: crevisse tamen aliquando *Antwerpia* in horto *Coldenbergii* testem habemus *Lobelium*. Ejus an veteres meminerint, haud ita est apertum: sed gummi & lachrymæ ejus haud obliti creduntur, atque Cinnabarin inscripsisse. Ex recentioribus sic de ea arbore scribit *Thevetus: In Insula Madera*

quadam arbores certo anni tempore gummi exudant,
quod sanguinem draconis vocant.

Ex his itaque conjectare possumus, gummi hoc
Dioscoridi facile Cinnabarin esse, quod primum
non aliunde, quam ex *Africa* deferatur, nec inde
copiosum: quod item à pictoribus expetatur, ut in-
tento ejus colore, purpureas, rubentesque concin-
nent umbras, ubi prius picturas rubro vel purpu-
reo infecerint colore: quod deinde ob raritatem,
etiam hoc tempore, quo frequentius in *Africam*
navigatur, non vili veneat pretio: quod denique, ut
Dioscorides inquit, viribus hæmatitæ lapidi per
omnia respondeat. Nam, ut periculum facientibus
liquidò patebit, adstringendi vi pollet, & majori
quidem, quam lapis hæmatites; quo fit, ut felicius
eo utantur Medici ad muliebres & dysentericas
fluxiones, ad cruentas excreationes, ad firmandos
commotos dentes, & roborandas gingivas. His
accedit, quod si *Dioscoridis* ætate non deessent, qui
Cinnabarin esse draconis sanguinem existimarent,
mirum sanè non fuerit, si per plures ætates produ-
cta hæc falsa opinio ferè ad hæc usque tempora in-
valuerit. Ast ipse, ne simplicium medicamento-
rum doctrinam sectantes, hoc tenerentur errore,
inanem eorum sententiam silentio involvendam
non duxit, qui Cinnabarin draconis sanguinem ap-
pellabant, cum inquit: *Hactenus invenitur Cinna-
baris, ut vix versicoloribus pictorum lineis satisfa-
ciat, intento colore, nec diluto prædita: quare qui-
dam sanguinem esse draconis existimaverunt.* Ex his
igitur cum conjecturis, tum rationibus quis co-
ligeret, hanc lachrymam, colore sanguinem præ se
ferentem, legitimam esse *Dioscoridis* Cinnabarin.

Cæterum videtur hac in re manifestè aberrasse

Plinius; etsi enim asserat is, Cinnabarin nihil aliud esse, quàm draconis, ferocissimæ belluæ, sanguinem, elisæ elephantorum morientium pondere, permisto utriusque animalis sanguine; cum tamen dixerit, nullum alium reperiri colorem, qui in picturis magis ad vivum sanguinem reddat, quàm Cinnabaris, facilè deprehenditur error. Quippe necessarium sanè fuerit, ut de hac lachryma omninò intellexerit, putàritque, falsus vulgari appellatione, lachrymam hanc illum draconis sanguinem esse, ab elephante, ut referunt, collisi. Consentaneum enim minimè videtur, ut hujusce belluæ sanguis extra vasa in terram diffusus, pulvere & lapillis commistus, situ & putredine obductus contabefactusque, vivum ac verum sanguinis colorem referre possit: quemadmodum nec ille syncerum sanguinis colorem præbet, quem impostores suo arbitrio factitant, ex hircino sanguine, terra *Lemnia*, rubrica fabrili, contusis lateribus, & forbis diutius insolatis, illius, quantum possibile est, colorem & substantiam imitantes, qui ex collisis simul draconibus & elephantibus, si modò verum sit, emanare solet. Et ita factum est, ut in naturalis draconis sanguinis defectu factitium supposuerint impostores, & hanc fraudem excogitaverint; neque solum ratione jam dictâ ipsum parant, sed etiam modis aliis compluribus resinas, rubiæ infectoriæ radices, Brasiliæ ligni rubri decoctum, tragacanthæ gummi, rubricas & alia permulta immiscent. Sanguinem hunc draconis naturalem in lachrymis, ut eum *Gabriel Fallopius* *tr. de Metall. & Fossil. cap. 36.* appellat, *Leonicenus* metallicum quiddam esse censuit; nec videmus, quo alio argumento, quàm quòd ejus mentio inter metalla facta sit; cum ipse *Dioscorides*, quid non

non sit, dicat, quid verò sit, tanquam non satis cognitum, taceat. Verùm respondemus, quod, cum ea hoc loco recenseat *Dioscorides*, quæ, ob colorum nitorem in pictorum veniunt usum, nempe cerussam, chryfocollam, lapidem *Armenium*, lapidem cæruleum, Indicum, ochram, & alia pleraque, non mirum, nec præter institutum nobis sanè videtur, quod his etiam Cinnabarin adjecerit, quamquam arboris fuerit lachryma. Videmus enim inter hæc Indicum quoque à *Dioscoride* connumeratum esse, quod tamen nec fossile, nec metallicum est, sed in *India* spumæ instar ex arundinum quarundam germinatione spontè provenit: atque etiam arte quâdam fit ex isatide herba in officinis infectoriis. Diversissima itaque longè Cinnabaris vegetabilis, aliàs draconis sanguis dicta, erit à minerali, quæ fossilis est; & hinc etiam in veterum Medicorum medicamentis quando Cinnabaris mentio fit, semper intelligenda venit arboris lachryma, sanguis nimirum draconis; nam cum Cinnabaris hæc, *Dioscoridis* testimonio, hæmatitæ lapillo pares habeat vires, probaveritque is hæmatiten ad urinæ difficultatem, dubitandum sanè non est, quin consultò antiquorum Cinnabarin in *Damosonii* antidoto addiderit *Nic. Myrepsus*, quam speciatim ad difficultatem & stillicidium urinæ commendat.

Succum sideritidis *Achilleæ* esse Cinnabarin *Dioscoridis*, seu sanguinem draconis putârunt *Arabes*, ut *Avicenna* & *Serapio*; isti enim per sanguinem draconis nihil aliud intelligunt, quam sideritidem *Achilleam*; cum tamen succus iste non sit Cinnabaris *Dioscoridis*, quoniam *Dioscorides*, qui eam herbam *lib. 4. cap. 32.* diligenter descripsit, ejus nul-

lam fecit mentionem: quoniam etiam Cinnabaris *Dioscoridis* est genus pigmenti satis præstans, & coloris rubri satis intensi: at succus ille non habet intensum colorem rubrum; licet ergo succus ille sit ruber, & adstringens; quia tamen non est intenso rubore præditus, cujusmodi est pigmentum, de quo *Dioscorides* hic agit, non est dicendus Cinnabaris. Est tamen succus ille verè sanguis draconis ipsorum *Arabum*; cum verò talis succus non sit Cinnabaris *Dioscoridianus*: nec ipse explicet, quid sit, in horum imus sententiam, qui Cinnabarin succum seu lachrymam arboris cujusdam, draconis dictæ, volunt esse; quod etiam ipse gustus & sapor indicat. Apud *Agricolam de Re Metallic. dialog. pag. 480.* *Nævio* retulit mercator quidam, arborem à se visam in *Libya* & finitimis regionibus proceram, ex qua sanguis ille draconis manaret.

Cinnabrium autem istud, quod veteres sanguinem draconis dixerunt, duplex facimus. Primum est rubrum, ut sandaracha & Minium, suntque glæbæ non magnæ. Utuntur *Venetis* illis pictores, quia sanguinem colore imitantur: & utuntur etiam illis Medici ad antidota. Alterum est atrum, in globi figuram formatum adfertur, compressi tamen, & non assurgentis, quod est adulterinum; cujus rei indicium est nimius lentor. Videntur enim quædam gummi admixta veræ Cinnabari, cujus particulæ adhuc conspici queunt, idque Medicamentarii pro vero vendunt.

Cum è *Græcis* quidam, inter quos est *Theophrastus*, etiam verum illud Minium non ἀμμιον, sed κιννάβαρι, ob coloris saturi similitudinem, nominent, & *Dioscorides* etiam scribat falsò quosdam existimasse, Cinnabarin idem quod Minium esse,

quæ-

quærit ex *Nævio Bermannus* apud *Georg. Agricolam de Re Metallic. dialog. pag. 450.* an viderit veram Cinnabarin. Respondet ipsi *Nævius* ita: Vidi *Veneriis* duplex ejus genus, quod sanguinem draconis vocant; alterum ita rubebat, ut sandaracha vel Minium; erant enim glebæ quædam, non perindè magnæ, quod veram Cinnabarin cum *Leoniceno* esse credo; nam tam pictores quàm Medici ipsâ utuntur, quòd in picturis propriè sanguinem, ut *Plinius* ait, reddat, & antidotis medicamentisquè utilissima sit; præterea non minus carè, quàm olim, venditur. Alterum erat atrum, in globi figuram formatum, compressi tamen, & non assurgentis, quod adulterinum procul dubio est; cujus rei indicium nimius lentor; videntur enim gummi quædam admista veræ Cinnabari, cujus adhuc aliquas particulas conspici licet. Id ubique Medicamentarii harum rerum ignaris pro vera vendunt.

Dicimus etiam, quod verus & naturalis sanguis draconis, de quo agit *Dioscorides*, sit Cinnabaris *Indicus*. *Indicus* est, & non simpliciter Cinnabaris; quoniam Cinnabaris simpliciter est aliquid metallicum: Ast Cinnabaris *Indicus*, ut *Aëtius* *tetr. lib. 15. cap. 12.* in compositione emplastri illius, quod purpura vocatur, censet, cujusdam plantæ succus est. Vel, ut *Arrianus in Periplo, in Navigat. Africa* dicit, Cinnabaris *Indicus* vel sanguis draconis in lachryma, est lachryma plantæ seu arboris cujusdam, quæ draco appellatur, & quidem illisæ; & indè forsitan habuit occasionem fabula illa, quòd esset sanguis draconis illisi: & quia forsitàsè succus per expressionem in torcularibus extrahebatur olim ex illa planta, ideò dixère, quod esset sanguis draconis illisi: quòd autem Cinnaba-

ris *Indicus* etiam fit, de quo *Dioscorides* loquitur, & idem fit, quod sanguis draconis in lachryma, usus, præter recentiorum autoritatem, fidem facit. Videmus siquidem, quòd Cinnabaris *Dioscoridis* refrigeret, adstringat & cohibeat: quæ omnia quoque sanguis draconis præstat; exhibetur enim ad cohibendum sanguinis fluxum, & ad supprimendum fluxum sanguinis per alvum. Præterea Cinnabaris *Dioscoridis* est pigmentum: ita & sanguis draconis est in usu pro pigmento. Cum enim pictores volunt exprimere sanguinem, ex vulneribus Salvatoris nostri Jesu Christi manantem, nihil aliud adhibent, quàm sanguinem draconis, & est pigmenti genus rarum. Addimus, quòd, sicuti Cinnabaris *Dioscoridis* deferrebat ex *Africa*, ita sanguis draconis ex *Africa* deferatur. Addimus etiam autoritatem *Ludovici Cadamusti*, *Veneti*, qui sanguinem draconis in lachryma colligi in *Insula Sancta Crucis* testatur.

Ex his itaque omnibus colligimus, Cinnabarin *Dioscoridis* esse sanguinem draconis naturalem, non autem eum, qui ex decocto ligni *Brasilii rubri*, decocto ligni *santali rubri*, sanguine caprino, sorbis tritis, quibusdam gummatibus & simil. paratur, quem statim dignoscimus à naturali, cum factitius ille venulas quasdam albicantes habeat, quæ brevi temporis spatio ejusmodi gummi efflorescunt.

Diff

C

runc
min
artil
fimi
& fa
amu
ralis
arti
min
con
mat
mic
mat
rò
qui
la.
ran
Bri
gen
tan
qu
tr.
Ci
mu
ha
mi